

створенню відповідного середовища, яке б сприяло зміцненню здоров'я всіх його членів.

Перспективи подальших пошуків зумовлені розробкою дидактичного інструментарію для забезпечення здоров'язбережувальних функцій навчально-виховного процесу дітей молодшого шкільного віку в межах циклу «Я досліджую світ».

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ-Перун, 2009. 1736 с.
2. Манько В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. Соціалізація особистості: зб. наук. пр. Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова. Київ : Логос, 2000. Вип. 2. С. 153–161.
3. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання : навч. посіб. / [А.М. Алексюк, А.А. Аюрзанайн, П.І. Підкасистий, В.А. Козаков та ін.]. Київ : ІСДО, 1993. 336 с.
4. Оржеховська В. М., Єжова О. О. Здоровий спосіб життя: навчально-методичний посібник. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2010. 188 с.
5. Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти: (у 2-х ч.): Ч.1 / Н. М. Бібік та ін. Харків: Вид-во «Ранок», 2018. 80 с.
6. Яременко О., Вакуленко О., Жаліло Л. Формування здорового способу життя: навчальний посібник. Українсько-канадський проект «Молодь за здоров'я», Укр. ін-т соц. досліджень. Київ, 2000. 232 с.

Янко Н.О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мов і методики їх викладання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка

Кураш А.В., студентка магістратури факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка

СТИЛІСТИЧНІ ВПРАВИ І ЗАВДАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЧИСЛІВНИКА У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Метою нашого дослідження було визначення типології стилістичних вправ і завдань, які б сприяли формуванню в учнів початкової школи комунікативної компетентності в процесі пропедевтичного ознайомлення з числівником як самостійною частиною мови, усвідомлення його функціонально-стилістичного призначення.

Дотримуючись поглядів М. Пентилюк, *стилістичні вправи і завдання* ми розглядали як особливий вид навчальних завдань, що сприяють глибшому осмисленню закономірностей розвитку сучасної української літературної мови, розкриттю її стилістичного багатства та краси виражально-зображувальних засобів, виробленню в учнів початкової школи умінь послуговуватися ними з урахуванням мети, обставин і сфери вживання мовлення [1, с. 38]. Визначення типології стилістичних вправ і завдань здійснювалося на основі аналізу досліджень В. Бадер, Н. Грони, С. Іконникова, О. Колесової, В. Мельничайка, М. Пентилюк, Л. Сугейко, Т. Чижової та ін., присвячених цій проблемі. Розроблені вправи і завдання систематизувалися у порядку збільшення операційних і мовних труднощів, з урахуванням поетапності формування мовнокомунікативної компетентності учнів початкової школи. З огляду на зазначене були визначені такі типи стилістичних вправ і завдань:

1) **аналітичні**, в основу яких було покладено спостереження, граматики-стилістичний аналіз, порівняння. Наприклад, для ознайомлення учнів зі стилістичними можливостями числівників, з'ясування їх функції та частотності вживання в текстах наукового і художнього стилів застосовувалася така вправа:

1. Прочитай описи квіточки. Визнач, який із них науковий, а який – художній. Свою думку обґрунтуй.

а) *Мак – чудова квіточка! У нього зеленаве високе стебельце, як соломинка. А пелюсточки, мов маленькі язички полум'я, ніжні, оксамитові, так і палахкотять на сонечку. Доторкнешся до них – і злетять вони метеликами на землю. Дуже ніжна ця квіточка! Та і цвіте недовго – день-два.*

б) *Мак – однорічна рослина 20-50 сантиметрів заввишки. Листки роздільні. Квітки яскраво-червоні, 3-5 сантиметрів у діаметрі. Цвіте у травні-липні. Росте на полях, схилах, уздовж доріг на всій території нашої країни. В Україні налічують 11 видів маку.*

2. Розкажи, що ти дізнався про розміри квітки, кількість її видів з наукового тексту. За допомогою якої частини мови? Поміркую, з якою метою вживаються числівники в науковому мовленні. 3. Перечитай художній опис маку. Які слова вживає автор, щоб передати красу квіточки? Прослідкуй, чи є числівники в цьому тексті. Який вислів із числівником використовує автор в останньому реченні? Як ти його розумієш? 4. Порівняй, у якому тексті числівники вживаються частіше. Чому? Зроби висновок про вживання числівників у науковому та художньому мовленні.

2) **аналітико-конструктивні**, завдання яких передбачали застосування лінгвістичного експерименту, редагування й удосконалення текстів різних типів, стилів і жанрів. Нижче наводимо декілька прикладів таких вправ:

1. Прочитай уривок з вірша П. Воронька. Знайди в ньому числівники.

Облітав журавель сто морів, сто земель.

Облітав, обходив, крила, ноги натрудив...

Поясни, як ти розумієш вислів *сто морів, сто земель облітав, обходив*. Заміни вжитий у ньому числівник словом *багато*. Який варіант емоційніший, виразніший, краще допомагає передати думку? Прочитай вірш повністю та зроби висновок, з якою метою автор використав числівник у ньому.

2. Прочитай прислів'я і приказки. Поясни, як ти їх розумієш.

1. *Один дуб – не ліс, одна яблуня – не сад, одна квітка – не весна.* 2. *Сім раз одмір, один раз відріж.* 3. *Дощ у жнива як п'яте колесо до воза.*

Знайди в кожному народному вислові числівники. Спробуй замінити їх реченнями без числівників. Поміркую, яку роль виконують числівники у прислів'ях і приказках.

3. Попрацюйте в парах. Прочитайте математичну задачу, яку склала Маша. Поміркуюте, чому Ведмідь, прочитавши її, посміхнувся й порадив виправити її. Допоможіть Маші відредагувати задачу.

Улітку Ведмідь зібрав 8 повнісіньких відер меду. Який же він був смачний і корисний! Разом із друзями Ведмідь з'їв половину меду взимку. Скільки відер меду залишилося навесні?

– **конструктивні**, до яких були віднесені вправи на стилістичне конструювання й переконструювання (за зразком і без нього). Наприклад:

1. Прочитай і порівняй словосполучення. Які з них можна прочитати у художній книжці, а які – в енциклопедії? Склади з потрібними сполученнями слів речення, які б можна було використати в науковому описі сосни.

Височенне дерево – дерево заввишки 30-40 метрів; кора червоно-бурого кольору – червонувато-бура кора; голочки довгі – довжина голок 4-5 см.

2. Прочитай розповідь про розпорядок дня Петрика. Знайди в ній речення з числівниками. З якою метою вони використані в розповіді?

Петрик щодня прокидається о сьомій годині. Спочатку він робить ранкову зарядку близько 15 хвилин. Потім вмивається і чистить зуби, причісується та снідає. Петрик виходить з дому до школи о восьмій годині. Уроки в школі розпочинаються о восьмій годині тридцять хвилин. Після закінчення занять хлопчик повертається додому. На підготовку домашніх завдань Петрик витрачає щодня дві години.

Перебудуй розповідь про розпорядок хлопчика на поради лікаря для першокласників. Поміркуй, чи будеш ти вживати так багато числівників на позначення часу в них. За потреби використовуй слова: корисно, необхідно, треба, слід.

– **продуктивно-творчі**, у процесі виконання яких передбачалося продукування учнями власних висловлювань в усній і писемній формах:

1. *Уяви, що ти поспішаєш до школи, а годинник забув(ла) вдома. Як ти дізнаєшся в перехожого, котра година? Об'єднайтеся в пари, розподіліть ролі й побудуйте діалог.*

2. *Другокласники нашої школи працюють над проектом «Червона книга України». Допоможи їм, склади науковий опис конвалії. Яка частина мови допоможе тобі точно передати розміри її стебла, листя, квітів, їх кількість?*

3. *Незабаром свято 8 Березня. Склади запрошення на святковий концерт для своєї матері (бабусі) від учнів твого класу. Поміркуй, без яких числівників не можна обійтися в процесі написання запрошення.*

Таким чином, головним завданням запропонованих вправ і завдань було усвідомлення учнями початкової школи, що числівники вживаються в науковому і діловому мовленні з метою передати точні відомості про явища, предмети, їх розміри, кількість та ін., у художньому і розмовному – уживання числівників є обмеженим і не завжди доречним, використовують їх здебільшого для образного, влучного висловлення думки.

Список використаних джерел

1. Бадер В.І. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів. Київ: А.П.Н., 2000. 316с.

2. Пентиліук М.І. Теоретичні основи навчання стилістики в середній школі : дис. у формі наук. доповіді ... доктора пед. наук: 13.00.02. Київ, 1996. 56 с.

3. Янко Н. О. Стилістична робота на уроках української мови в початковій школі. *К.Д. Ушинський і сучасність: проблеми, пошуки, перспективи*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2014. С. 142–149.

Ярешко В.В., магістрантка спеціальності «Початкова освіта» факультету психології та соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: Гордієнко Т.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Проблеми раціонального використання природних ресурсів та збереження навколишнього середовища мають глобальні масштаби та потребують від людства конкретних соціально-економічних змін. Тому перед початковою школою стоїть